

Л. М. Татарчук

кандидат історичних наук, заступник
директора з науково-інформаційної та
бібліотечної роботи ННСГБ НААН, м. Київ,
Україна

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ В НАПРЯМІ СТВОРЕННЯ ГАЛУЗЕВОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ БІБЛІОГРАФІЇ

У статті висвітлено діяльність Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України у напрямі створення галузевої сільськогосподарської бібліографії. Наголошено на необхідності врахування фактора історичного мислення як важливого рушія соціальної активності й мобілізації на подальший науковий пошук. Акцентовано, що аграрна галузь є провідною галуззю економічного життя України, і розвиток цієї галузі постійно перебуває в полі зору вчених. Зокрема, зазначається, що ще у другій половині XIX ст. сільськогосподарська бібліографія постає як самостійна галузь і здобуває значного розвитку, який був спричинений гострою необхідністю пошуку шляхів інтенсифікації сільськогосподарської галузі. Відзначено значну роль Сільськогосподарського наукового комітету України Наркомату земельних справ УРСР (СГНК НКЗС УРСР), які він відігравав у вирішенні проблеми бібліографування сільськогосподарської літератури, виконуючи функції координаційного центру в науковій сфері. Також відзначено, що перші спроби започаткувати сільськогосподарську бібліографію в Україні було здійснено ще наприкінці 40-х років XIX ст. Цьому сприяла також активна підготовка й видання щорічників, обумовлена намаганнями державних органів показати стан сільського господарства та тенденції його розвитку. Наголошено на великому значенні у становленні національної бібліографії та відтворенні історії розвитку аграрної науки України 20-х рр. XX ст. покажчика «Матеріали сільськогосподарської бібліографії України. 1925 рік» а також низки реферативних видань, що висвітлювали зарубіжний досвід розвитку сільськогосподарської галузі. Схарактеризовано низку вузькогалузових покажчиків, якими відзначається діяльність Бібліотеки у 70-х рр. минулого століття. Встановлено, що вагомим здобутком 90-х рр. минулого століття було започаткування серії бібліографічних і біобібліографічних покажчиків «Діячі сільськогосподарської науки України». Визначено місце ННСГБ НААН у формуванні національної сільськогосподарської бібліографії, висвітлено напрацювання й оцінено її роль у подальшому проведенні відкритої інформаційно-комунікаційної політики щодо максимального задоволення інформаційно-знанневих потреб суспільства в отриманні цілісної картини бібліографічного сільськогосподарського ресурсу й забезпеченні вільного доступу до нього.

Ключові слова: бібліотека бібліографія, сільськогосподарська, бібліографічний покажчик, серії, галузева наука, історія.

«Кожна наука ґрунтується на бібліографії»

В. Я. Брюсов

Україна є аграрною країною зі значним науковим потенціалом, адже сільське

господарство виробляє дедалі більше національного валового внутрішнього продукту (ВВП), дає більше експортної виручки. Ця провідна галузь економічного життя постійно перебуває в полі зору вчених, які розуміють, що прогрес у науці можливий лише за умови постійного вивчення досягнень минулих поколінь з урахуванням фактора історичного мислення як важливого рушія соціальної активності й мобілізації на подальший науковий пошук.

Незмірний доробок галузі потребує системного бачення й оцінювання здобутків. У цьому потреба як суспільства, що не може ефективно розвиватися, не знаючи свого накопиченого потенціалу та в чому воно має потребу, так і науки, її самооцінки й самоорієнтації [1].

Нині, коли Україна дедалі впевненіше заявляє про себе як цивілізовану європейську державу, коли окремі заяви отримують вагомe підкріплення у вигляді міжнародних проектів про співпрацю, зростаючий інтерес до наукової біографічної науки цілком виправданий.

Аналіз досліджень. Місце бібліографії в науковій і практичній діяльності, її тісні зв'язки з наукою досить повно висвітлено багатьма бібліотечними фахівцями, зокрема О. Довгополою, В. Загуменною, В. Ільганаєвою, Т. Ківшар, О. Онищенком, М. Слободяником. Внесок у розкриття історії розвитку національної бібліографії зробили М. Геращенко, Н. Стрішенець, В. Попик. Вони довели, що бібліографія є невід'ємним складником розвитку будь-якої галузі знань. Питанням історичного піднесення та організації галузевої бібліографії, як складової національної, приділяли велику увагу фахівці ННСГБ НААН: Р. Целінський, В. Вергунов, Т. і В. Дерлеменки, Н. Щебетюк, Х. Піпан. Обговорення цих важливих питань було темою науково-практичних конференцій, проведених бібліотекою, а саме: «З історії розвитку сільськогосподарської бібліографії в Україні та її значення в розвитку сільськогосподарської науки і виробництва. Сучасні проблеми та перспективи сільськогосподарської бібліографії в Україні» (1994 р.) [2] та «Національна сільськогосподарська бібліографія як складова програми інформатизації аграрної галузі України» (2009 р.) [3].

Мета досліджень – схарактеризувати місце ННСГБ НААН у формуванні національної сільськогосподарської бібліографії, висвітлити напрацювання й оцінити їх роль у подальшому проведенні відкритої інформаційно-комунікаційної політики щодо максимального задоволення інформаційно-знанневих потреб суспільства в

отриманні цілісної картини бібліографічного сільськогосподарського ресурсу й забезпеченні вільного доступу до нього.

Методи досліджень. Робота ґрунтується на принципах історичного дослідження – історизмі, об'єктивності, системності, наступності, комплексності, науковості та багатофакторності, що забезпечує цілісне й всебічне охоплення найістотніших аспектів історичного розвитку бібліографії у цілому та сільськогосподарської зокрема, а також роль ННСГБ НААН у розвитку галузевої бібліографії.

Використано загальнонаукові (аналіз, синтез, класифікація) та міждисциплінарні (структурно-системний) методи. Особливу увагу приділено власне історичним методам наукового пізнання (проблемно-хронологічному, порівняльно-історичному, ретроспективному, періодизації).

Результати дослідження. Створення національної сільськогосподарської бібліографії є однією з прерогатив діяльності Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України. Цей напрям органічно поєднується з іншими науковими дослідженнями установи і передбачає збереження й репрезентацію кращого із власних накопичених фондів, з одного боку, а з іншого – як елемент інновацій, запроваджених бібліотекою.

Актуальність питання удосконалення системи національної сільськогосподарської бібліографії підтверджується історичним досвідом. Доцільно звернутися до витоків виникнення бібліографування, накопиченого повчального досвіду.

У другій половині XIX ст. сільськогосподарська бібліографія як самостійна галузь і за визначенням В. С. Сопікова «найбільш багатогранна наука з усіх людських знань» [4] здобула значного розвитку. Це пов'язано з тим, що із започаткуванням капіталістичних відносин у сільському господарстві значно збільшилося видання сільськогосподарської літератури і розширилося коло її читачів, а відслідковувати цей потік інформації без допомоги бібліографії стало неможливим. На підготовку й видання щорічників, безумовно, вплинуло намагання державних органів показати стан сільського господарства, тенденції його розвитку, адже у 80-х рр. XIX ст. вже гостро постала проблема пошуку шляхів інтенсифікації цієї галузі виробництва. У 1884 р. Міністерство державного майна (з 1894 р. – Міністерство землеробства і державного майна, а з 1905 р. – Головне управління землевпорядкування і

землеробства) започаткувало видання оглядових щорічників сільськогосподарської літератури. Найбільш широко (кількісно і тематично) профільну літературу було відображено саме у щорічниках цього Міністерства, що містили «Указатель книг, журнальных и газетных статей по сельскому хозяйству за ... год» (1884–1917). Перші спроби започаткувати сільськогосподарську бібліографію в Україні зроблено наприкінці 40-х років XIX ст. У 1838 р. ця ідея знайшла втілення в «Листках общества сельского хозяйства Южной России», у післяреформений період – у «Записках» того ж товариства. Частково питання сільського господарства висвітлювалися в «Указателях русской литературы по математике, чистым и прикладным наукам, медицине и ветеринарии» (Київ, 1873 р.), пізніше – у виданнях Київського товариства дослідників природи, а також у деяких краєзнавчих бібліографічних покажчиках, виданих у різні роки XIX ст. в окремих містах України. Так, у Москві Міжнародний аграрний інститут видав «Ежегодники аграрной литературы СССР за 1926–1928 гг. под ред. И. Н. Кобленца. – М., 1929», а з 1931 р. по 1934 р. поточною сільськогосподарською бібліографією займалася Всесоюзна асоціація сільськогосподарської бібліографії, яка видала покажчик «Аграрная литература СССР 1929–1931. – М., 1929–1931». Асоціація видавала також поточний покажчик «Сельскохозяйственная литература СССР» (1931–1934 рр.), але з 1934 р. видання сільськогосподарської бібліографії припинилося, оскільки під час репресій 30-х років Асоціацію було ліквідовано.

У перші післяреволюційні роки у зв'язку з організаційними заходами щодо планомірного розвитку сільськогосподарської науки і виробництва в Україні постала потреба у створенні єдиного бібліотечного, бібліографічного і методичного центру, який поряд із бібліотечним обслуговуванням сільського господарства вів координаційну і методичну роботу в мережі сільськогосподарських бібліотек науково-дослідних і навчальних закладів. Саме такі функції було покладено на Центральну сільськогосподарську бібліотеку Народного міністерства земельних справ Директорії УНР [5], засновану на базі Бібліотеки Генерального секретаріату земельних справ Української Центральної Ради (1917 р.) [6] – нині ННСГБ НААН.

Зважаючи на поступ суспільства знань бібліотечній справі і бібліографії відводиться одне з чільних місць у цьому процесі. Остання є ключем до розуміння стану сільського господарства і тенденцій його розвитку.

Проблемі бібліографування сільськогосподарської літератури велику увагу

приділяв Сільськогосподарський науковий комітет України Наркомату земельних справ УРСР (СГНК НКЗС УРСР), який діяв з 1919 по 1927 рр. і виконував функції координаційного центру в науковій сфері. При Секретарстві Комітету створено Бібліографічно-бібліотечне бюро на чолі з бібліографом Костею Дубняком [7,8], одним із завдань якого було збирання та аналіз творів друку, реєстрація, облік, систематизація, рецензування сільськогосподарської літератури та підготовка до видання систематичних бібліографічних покажчиків. Бюро координувало бібліографічну роботу різних секцій Комітету, а також надавало певну методичну допомогу сільськогосподарським бібліотекам України. Було випущено кілька номерів «Бібліографічного бюлетеня» (на правах рукопису), а бібліографічну роботу сільськогосподарських установ спрямовано на підготовку зведеного каталогу всіх сільськогосподарських бібліотек України. Працівники бюро у складі П. Тутковського, Г. Коха, О. Янати, А. Носова та інших співробітників підготували до друку видання «Бібліографія сільськогосподарської літератури на Україні за 1919–1923 рр.», а також бібліографічні видання за дореволюційний період.

У 1924 р. академік ВУАН П. А. Тутковський підготував покажчик «Матеріали для сільськогосподарської бібліографії України». Вип.1 [9], який містив 853 назви книжок і статей з цієї галузі, опублікованих з кінця XIX ст. до 1917 р. Протягом 1923 року бюро підготувало також повну бібліографію наукових праць академіка П. Тутковського.

Велике значення у становленні національної бібліографії та відтворенні історії розвитку аграрної науки України 20-х рр. XX ст. мав покажчик «Матеріали сільськогосподарської бібліографії України. 1925 рік» [10], укладений К. Дубняком, який охоплював 7122 назви книжок та журнально-газетних публікацій з питань сільського господарства України. Цей покажчик вважається першим виданням національної сільськогосподарської бібліографії та є взірцем високопрофесійної і сумлінної науково-бібліографічної роботи.

Отримання обов'язкового примірника видань з сільського господарства й суміжних дисциплін сприяло систематичному інформуванню про нові надходження сільськогосподарської тематики, що видавались на території України. Критико-бібліографічні матеріали друкувалися на сторінках журналів «Вісник сільськогосподарської науки», «Вісник Наркомату земельних справ», «Український агроном», «Земельник».

Змістовним галузевим джерелом науково-бібліографічної інформації були щорічники відомого агронома-статиста О.Д. Педашенка, у яких зібрано публікації про розвиток аграрної науки і дослідної справи за період 1883–1925 рр. За його матеріалами склалися покажчики книжок за періоди 1918–1925 та 1927–1930 рр. [11].

Видання «Коротка довідка про діяльність ННСГБ за 1921–1965 рр.» [12] відображає багатогранну інформаційно-бібліографічну роботу бібліотеки у роки Першої світової (1914–1918 рр.) та громадянської воєн (1917–1922 рр.). Незважаючи на неймовірно складні умови, продовжувалася підготовка різних видів інформаційно-бібліографічних видань, серед яких перевага віддавалася науково-допоміжним, рекомендаційним, поточним та ретроспективним посібникам, що за змістом поділялися на тематичні й персональні. Уперше в Радянському Союзі було започатковано випуск реферативних видань «Огляд іноземної літератури з сільського господарства» та низки реферативних видань, що висвітлювали зарубіжний досвід. Укладачем цих видань був працівник бібліотеки – О. Литовченко, старший науковий співробітник з сортознавства, який, займався у 1928–1932 рр. питаннями «систематики пшениць України». У 1933 р. спільно з сектором технічної пропаганди ВУАСГН, у видання якої бібліотека перейшла згідно з постановою РНК УСРР від 29 травня 1931 р. «Про організацію Всеукраїнської академії сільськогосподарських наук», почалося видання реферативно-бібліографічного збірника «Огляд іноземної літератури з сільського господарства». З 1933 по 1947 р. вийшло друком 52 випуски загальним обсягом 414 друкованих аркушів. У 1936 р. бібліотека видала перший том реферативно-бібліографічного збірника «Передовий стахановський досвід у сільському господарстві СРСР». Таких збірників було видано сім випусків до 1956 р. загальним обсягом 321 друкованих аркушів кожний.

З 1948 р. ЦНСГБ ВАСГНІЛ продовжила видавати поточний покажчик «Сельскохозяйственная литература СССР», започаткований у 1931 р. Всесоюзною асоціацією сільськогосподарської бібліографії, із періодичністю до 1991 р.

У 60-ті р. минулого століття бібліографічна діяльність Центральної наукової сільськогосподарської бібліотеки Міністерства сільського господарства УРСР [13] активізувалася. Упродовж 1965–1967 рр. підготовлено й видано такі бібліографічні посібники: «Вирощування сільськогосподарських рослин без ґрунту» (419 джерел),

«Г. М. Висоцький» (288 праць видатного вченого, ботаніка, лісівника),

«Шкідники і хвороби озимої пшениці і заходи боротьби з ними» (169 вітчизняних і зарубіжних джерел), «Гростянецькі ліси у лісознавчій та зарубіжній літературі». Найбільш значимим виданням був бібліографічний покажчик «Вчені Харківщини – сільському і лісовому господарству» (237 джерел).

70–ті р. XIX ст. характеризуються низкою вузькогалузевих покажчиків, зокрема: «Генетика, селекція і насінництво сільськогосподарських культур»,

«Торфяные почвы, их свойства и использование под сельскохозяйственные культуры за 1929–1969 гг). та ін.

Якісно новий етап інформаційно-бібліографічної діяльності розпочався з переїздом Центральної наукової сільськогосподарської бібліотеки Південного відділення Всесоюзної академії сільськогосподарських наук імені В. І. Леніна [14] з Харкова до Києва (1971 р.). Спільно з Державною республіканською бібліотекою УРСР ім. КПРС (нині Національна бібліотека України ім. Я. Мудрого) було підготовлено низку бібліографічних посібників, зокрема, «Нові сільськогосподарські книги», «Досягнення науки і передового досвіду – сільськогосподарському виробництву», «Генетика, селекція і насінництво сільськогосподарських культур».

Чільне місце посіла ретроспективна бібліографія як науково-допоміжного, так і рекомендаційного характеру. Підготовлено низку покажчиків: «Розміщення і спеціалізація сільськогосподарського виробництва на Україні» (1973), «Спеціалізація і концентрація сільськогосподарського виробництва на базі міжгосподарської кооперації та промислової інтеграції» (1974), «Виробництву яловичини – промислову основу» (1977), «За збільшення виробництва м'яса птиці» (1978) та ін.

Було видано понад 60 поточних і ретроспективних науково-допоміжних бібліографічних покажчиків, розрахованих на керівників галузі, науковців і фахівців сільськогосподарського виробництва, істориків аграрної науки. Це, зокрема, «Масличные культуры: 1980–1989 гг.», «Вирощування олійних культур в Україні» (1889–1979 рр.), «Проблеми і перспективи розвитку українського села», «Наукові праці Іванівської дослідно-селекційної станції» (1901–1997 рр.), «Періодичні видання з агрономії в Україні. 1918–1940», «Українська сільськогосподарська книга у фондах ДНСГБ УААН» (1901–1910; 1911–1917; 1918–1922; 1923–1932; 1933–1934; 1935) та ін. З 1981 р. у бібліотеці запроваджено нову ефективну форму пропаганди наукових досягнень – дні сільськогосподарської науки, декади пропаганди наукової спадщини, а також дні інформації та дні спеціаліста.

Вагомим здобутком 90-х рр. минулого століття було започаткування серії бібліографічних і біобібліографічних покажчиків «Діячі сільськогосподарської науки України».

З метою створення національної сільськогосподарської бібліографії, репрезентації досягнень аграрної науки й освіти України та внеску її визначних представників – учених-аграріїв ННСГБ НААН як спеціальна бібліотека загальнодержавного значення засновує 13 бібліографічних і біобібліографічних серій [15]. Видання, що готуються, об'єднані спільним задумом, тематикою, цільовим і читацьким призначенням, однотипно оформлені й виходять під загальною назвою конкретної серії.

Так, у серії «Академіки Національної академії аграрних наук України» (1998 р.) – 74 видання; «Біобібліографія вчених-аграріїв України» (1998 р.) – 69; «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії» (2001 р.) – 104; «Наукові історико-бібліографічні читання» (2001 р.) – 12; «Науково-допоміжні ретроспективні бібліографічні, біобібліографічні покажчики» (2001 р.) – 27; «Відомі вчені-природознавці та освітяни України» (2004 р.) – 9; «Члени-кореспонденти Національної академії аграрних наук України» (2005 р.) – 14; «Землевпорядна наука» (2005 р.) – 1; «Академіки та члени-кореспонденти НАН України для сільського господарства» (2007 р.) – 3; «Іноземні члени Національної академії аграрних наук України» (2009 р.) – 1; «Іноземна сільськогосподарська книга у фондах ДНСГБ НААН та науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів аграрного профілю» (2009 р.) – 9; «Інформаційно-бібліографічні ресурси – агропромислового виробництва України» (2013р.) – 3; «Біобібліографія діячів науки, освіти, культури України» (2014 р.) – 3. Усього в межах зазначених біобібліографічних серій видано понад 350 видань.

Сьогодні період бібліографічна діяльність ННСГБ НААН [17] перебуває на новому етапі розвитку, що зумовлено впровадженням нових інноваційних технологій, формуванням електронного середовища та електронних бібліографічних ресурсів.

Насамперед, це створення з 2000 р. електронного каталогу, на його основі – Електронної наукової сільськогосподарської бібліотеки як системи, що реалізує уніфікований підхід до накопичення, збереження й організації різноманітної інформації та забезпечує доступ до актуальної наукової продукції українського та світового інформаційного інтегрованого простору [17].

Важливу роль у створенні бібліографії відіграє реферативна інформація, що готується бібліотекою через випуск єдиного в країні реферативного журналу «АПК України» (1999 р.) та його спецвипуски (усього 87 номерів). За своїм форматом він не має аналогів на теренах України і виконує основну функцію у створенні «вторинної» наукової продукції та поінформованості науково-освітнього галузевого середовища (http://dns.gb.com.ua/obslugovuvannja_vidannja_dns.gb.html).

Велике значення має і електронне наукове фахове видання – міжвідомчий тематичний збірник «Історія науки і біографістика» (<http://inb.dns.gb.com.ua/>). Упродовж 2006–2016 рр. видано 43 номери.

Бібліографічні ресурси, створювані ННСГБ НААН як у традиційному, так і електронному вигляді, характеризуються видовим різноманіттям, змістовним наповненням, галузевою спрямованістю, гетерогенністю. Доступ до ресурсів забезпечується через веб-портал бібліотеки: <http://dns.gb.com.ua> і є невід’ємною складовою розвитку найбільш конкурентоспроможної галузі економіки України – сільського господарства. З 2018 р. ННСГБ НААН долучилася до загальноукраїнського бібліотечного проекту «Бібліотечний рейтинг», започаткованого Національною бібліотекою України ім. В. І. Вернадського і активно популяризує свої видання (<http://ecopsy.com.ua/rating/rating.php>).

Висновки. Аналіз історичного розвитку вітчизняної галузевої бібліографії засвідчує беззаперечну роль ННСГБ НААН у цьому процесі як провідної установи з проблем сільського господарства, що реалізує функціональні завдання з підвищення ефективності інформаційно-бібліотечного й наукового забезпечення агропромислового виробництва.

Список використаних джерел

1. Науковці України ХХ–ХХІ століть : метабібліографія / Ін-т енциклопед. дослідж. НАНУ. – Київ : [Ін-т енциклопед. дослідж. НАН України], 2010. – 475 с.
2. Целінський Р.Й. Розвиток сільськогосподарської бібліографії в Україні / Р. Й. Целінський // Вісн. аграр. науки. – 1995. – № 2. – С. 105–110.
3. Національна сільськогосподарська бібліографія як складова програми інформатизації аграрної галузі України : матеріали Всеукр. наук.- практич. конф., (м. Київ, 2009 р.) / Укр. акад. аграр. наук, Держ. наук. с.-г. б-ка. – Київ : [б. в.], 2009. – 230 с.
4. Сопиков В. С. Опыт российской библиографии. Ч. 1 / В. С. Сопиков. – СПб : Изд. А. Суворина, 1813. – 314 с.
5. Доповідь дир. Департаменту с.-г. статистики та кооперації гол. профільн. відомства Української Держави гетьмана П. Скоропадського А. Ярошевича (29 листопада 1918р.) «Про постановку бібліотечної справи в Міністерстві землеробства» // Центральний державний

архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України). – Ф. 1230. – Оп. 2. – Спр. 1. – Арк. 22–25.

6. Постанова Української Центральної Ради (16 липня 1917 р.) «Про затвердження бюджету Генерального Секретарства Земельних Справ» // ЦДАВО України. – Ф. 1115. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 14.

7. Матеріали сільсько-господарської бібліографії України. 1925 рік. Т. 1, вип. 1 / УСРР, С.-Г. Наук. Комітет України, Заг. Секція ; [упорядкував К. Дубняк]. – Харків, 1927. – 227 с.

8. Дубняк Костянтин (Кость) Володимирович [Електронний ресурс] : географ, бібліограф, методист, громадський діяч // Institutional repository of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University : [офіц. портал Інституційного репозитарію Полтав. нац. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка]. – Текст. дані. – Полтава, [б. р.]. – Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3369/1/Dubnyk.pdf> (дата звернення: 21.11.2018). – Назва з екрана.

9. Тутковський П.А. Матеріали для сільськогосподарської бібліографії України. Вип. 1 / П. А. Тутковський ; Всеукр. акад. наук. – Київ : Друк. Всеукр. АН, 1924. – 48 с.

10. Дубняк К. Матеріали сільськогосподарської бібліографії України, 1925 рік : наук. вид. Т. 1, вип. 1 / К. Дубняк ; НКЗС УСРР, С.-г. Н. К. України, бібліогр.-бібл. бюро, заг. секція. – [Б. м.], 1927. – 207 с.

11. Педашенко А.Д. Указатель книг, журнальных и газетных статей по сельскому хозяйству за 1893 год / А. Д. Педашенко ; М-во земледелия и гос. имуществ, отд. сел. экономии и с.-х. статистики. – [Б. м.] : В. Киршбаума, 1894. – 156 с.

12. Краткая справка о деятельности ЦНСХБ с 1921 по 1965 годы / Центр. науч. с.-х. б-ка М-ва сел. хоз-ва УССР. – Харьков, [б. г.]. – 3 л.

13. Наказ Південного відділення ВАСГНІЛ № 90 «Про перетворення Центральної наукової сільськогосподарської бібліотеки» // ЦДАВО України. – Ф. 27. – Оп. 18. – Спр. 6459. – Арк. 27–28.

14. Центральна наукова сільськогосподарська бібліотека Південного відділення Всесоюзної академії сільськогосподарських наук імені В. І. Леніна : дод. до ухвали Міністрів СРСР № 943 від 12 груд. 1969 р. // ЦДАВО України. – Ф. 27. – Оп. 222. – Спр. 2036. – Арк. 7–10.

15. Про створення Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки Української академії аграрних наук [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України від 29 жовт. 2003 р. № 1697 // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2003. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-2003-%D0%BF> (дата звернення: 21.11.2018). – Назва з екрана.

16. Про надання Державній науковій сільськогосподарській бібліотеці Національної академії аграрних наук України статусу національної [Електронний ресурс] : указ Президента України від 14 груд. 2012 р. № 700/2012 // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2003. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/700/2012> (дата звернення: 21.11.2018). – Назва з екрана.

17. Татарчук Л. М. Електронний каталог Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН : інстр.-метод. посіб. із створення, використання та розбудови віртуальної (цифрової) галузевої б-ки / Л. М. Татарчук ; УААН, ДНСГБ. – Київ, 2009. – 34 с.

References

1. Naukovtsi Ukrainy KhKh–KhKhI stolit : metabibliohrafiia / In-t entsykloped. doslidzh. NANU. – Kyiv : [In-t entsykloped. doslidzh. NAN Ukrainy], 2010. – 475 s.
2. Tselinskyi R.I. Rozvytok silskohospodarskoï bibliohrafii v Ukraini / R. Y. Tselinskyi // Visn. ahrar. nauky. – 1995. – № 2. – S. 105–110.
3. Natsionalna silskohospodarska bibliohrafiia yak skladova prohramy informatyzatsii

ahronoi haluzi Ukrainy : materialy Vseukr. nauk.- prakt. konf., (m. Kyiv, 2009 r.) / Ukr. akad. ahrar. nauk, Derzh. nauk. s.-h. b-ka. – Kyiv : [b. v.], 2009. – 230 s.

4. Sopykov V. S. Опыт rossyiskoi byblyohrafiy. Ch. 1 / V. S. Sopykov. – SPb : Yzd. A. Suvoryna, 1813. – 314 s.

5. Dopovid dyr. Departamentu s.-h. statystyky ta kooperatsii hol. profiln. vidomstva Ukrainskoi Derzhavy hetmana P. Skoropadskoho A. Yaroshevycha (29 lystopada 1918r.) «Pro postanovku bibliotechnoi spravy v Ministerstvi zemlerobstva» // Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy (TsDAVO Ukrainy). – F. 1230. – Op. 2. – Spr. 1. – Ark. 22–25.

6. Postanova Ukrainskoi Tsentralnoi Rady (16 lypnia 1917 r.) «Pro zatverdzhennia biudzhetu Heneralnoho Sekretarstva Zemelnykh Sprav» // TsDAVO Ukrainy. – F. 1115. – Op. 1. – Spr. 1. – Ark. 14.

7. Materialy silsko-hospodarskoi bibliohrafi Ukrainy. 1925 rik. T. 1, vyp. 1 / USSR, S.-H. Nauk. Komitet Ukrainy, Zah. Sektsiia ; [uporiadkuvav K. Dubniak]. – Kharkiv, 1927. – 227 s.

8. Dubniak Kostiantyn (Kost) Volodymyrovych [Elektronnyi resurs] : heohraf, bibliohraf, metodyst, hromadskiy diiach // Institutional repository of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University : [ofits. portal Instytutsiinoho repozytariiu Poltav. nats. ped. un-tu im. V. H. Korolenka]. – Tekst. dani. – Poltava, [b. r.]. – Rezhym dostupu: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3369/1/Dubnyk.pdf> (data zvernennia: 21.11.2018). – Nazva z ekrana.

9. Tutkovskiy P.A. Materialy dlia silskohospodarskoi bibliohrafi Ukrainy. Vyp. 1 / P. A. Tutkovskiy ; Vseukr. akad. nauk. – Kyiv : Druk. Vseukr. AN, 1924. – 48 s.

10. Dubniak K. Materialy silskohospodarskoi bibliohrafi Ukrainy, 1925 rik : nauk. vyd. T. 1, vyp. 1 / K. Dubniak ; NKZS USSR, S.-h. N. K. Ukrainy, bibliohr.-bibl. biuro, zah. sektsiia. – [B. m.], 1927. – 207 s.

11. Pedashenko A.D. Ukazatel knyh, zhurnalnykh y hazetnykh statei po sel'skomu khoziaistvu za 1893 hod / A. D. Pedashenko ; M-vo zemledelyia y hos. ymushchestv, otd. sel. ekonomyy y s.-kh. statystyky. – [B. m.] : V. Kyrshbauma, 1894. – 156 s.

12. Kratkaia spravka o deiatelnosti TsNSKhB s 1921 po 1965 hody / Tsentr. nauch. s.-kh. b-ka M-va sel. khoz-va USSR. – Kharkov, [b. h.]. – 3 l.

13. Nakaz Pivdennoho viddilennia VASHNIL № 90 «Pro peretvorennia Tsentralnoi naukovoii silskohospodarskoi biblioteki» // TsDAVO Ukrainy. – F. 27. – Op. 18. – Spr. 6459. – Ark. 27–28.

14. Tsentralna naukova silskohospodarska biblioteka Pivdennoho viddilennia Vsesoiuznoi akademii silskohospodarskykh nauk imeni V. I. Lenina : dod. do ukhvaly Ministriv SRSR № 943 vid 12 hrud. 1969 r. // TsDAVO Ukrainy. – F. 27. – Op. 222. – Spr. 2036. – Ark. 7–10.

15. Pro stvorennia Derzhavnoi naukovoii silskohospodarskoi biblioteki Ukrainskoi akademii ahrarnykh nauk [Elektronnyi resurs] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29 zhovt. 2003 r. № 1697 // Zakonodavstvo Ukrainy / Verkhov. Rada Ukrainy. – Tekst. dani. – Kyiv, 2003. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-2003-%D0%BF> (data zvernennia: 21.11.2018). – Nazva z ekrana.

16. Pro nadannia Derzhavnii naukovoii silskohospodarskii bibliotetsi Natsionalnoi akademii ahrarnykh nauk Ukrainy statusu natsionalnoi [Elektronnyi resurs] : ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14 hrud. 2012 r. № 700/2012 // Zakonodavstvo Ukrainy / Verkhov. Rada Ukrainy. – Tekst. dani. – Kyiv, 2003. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/700/2012> (data zvernennia: 21.11.2018). – Nazva z ekrana.

17. Tatarchuk L. M. Elektronnyi katalog Derzhavnoi naukovoii silskohospodarskoi biblioteki UAAN : instr.-metod. posib. iz stvorennia, vykorystannia ta rozbudovy virtualnoi (tsyfrovoi) haluzevoi b-ky / L. M. Tatarchuk ; UAAN, DNSHB. – Kyiv, 2009. – 34 s.

L. M. Tatarchuk,

candidate of historical Sciences, Deputy Director on Scientific-Information and

Library Work of NSAL NAAS National scientific agricultural library of NAAS,
Kyiv, Ukraine

**ACTIVITIES OF THE NATIONAL SCIENTIFIC AGRICULTURAL
LIBRARY OF THE NATIONAL ACADEMY OF AGRARIAN
SCIENCES OF UKRAINE IN THE DIRECTION OF ESTABLISHING A
BRANCH AGRICULTURAL BIBLIOGRAPHY**

The article covers the activity of the National Scientific Agricultural Library of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine in the direction of creating a branch agricultural bibliography. The need to consider the factor of historical thinking as an important driver of social activity and mobilization for further scientific research has been highlighted. It is emphasized that the agricultural sector is a leading industry of economic life of Ukraine, and the development of this sector is constantly in the field of view of scientists. In particular, it is noted that in the second half of the nineteenth century the agricultural bibliography emerges as an independent branch and is gaining significant development, driven by the urgent need to find ways to intensify the agricultural industry. The Agricultural Scientific Committee of Ukraine of the People's Commissariat of Land Affairs of the USSR (ACSC PCLA of the USSR) played a significant role in solving the problem of bibliography of agricultural literature, acting as a focal point in the scientific field, has been emphasized. It is also noted that the first attempts to start an agricultural bibliography in Ukraine were made in the late 1940s. The active preparation and publication of annual books, due to the efforts of public authorities to show the state of agriculture and trends in its development also facilitated to it. The great importance of the formation of the national bibliography and the reproduction of the history of development of agrarian science of Ukraine in the 1920s. of the index «Materials of agricultural bibliography of Ukraine. 1925», as well as a number of abstracts covering foreign experience in agricultural development have been emphasized. It is characterized a number of narrow-metric indexes that mark the activity of the Library in the 1970s. The significant achievement of the 90's of the last century was the launch of a series of bibliographic and biobibliographic indexes "The Activists of Agricultural Science of Ukraine" have been established. The role of NSACL NAAS in the formation of the National Agricultural Bibliography has been identified, the work has been highlighted and its role in further implementation of open information and communication policy to maximize satisfaction of the information and knowledge needs of the society in obtaining a holistic picture of the bibliographic agricultural resource and providing free access to it, have been estimated.

Keywords: Library, bibliography, agricultural, bibliography, series, industry science, history.

Надійшла до редакції 12.09.2018 року